

УДК 159.922

В.П. Остапович,
кандидат юридичних наук, завідувач лабораторії
ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна,
ORCID ID 0000-0002-9186-0801

ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФНИХ ОПИТУВАНЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена розкриттю правових та теоретико-психологічних аспектів проведення опитувань із використанням поліграфа в Національній поліції України. Аналізуються теорія і практика здійснення поліграфних досліджень в нашій країні і за кордоном. Окреслено два основні напрями вдосконалення застосування поліграфа в правоохоронних органах: розробка психологічних механізмів проведення поліграфних перевірок і запровадження нової законодавчої та нормативної бази.

Ключові слова: поліграф, правові і психологічні аспекти, Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, опитування, психологічний стимул, психофізіологічна реакція.

В статтє раскрываются правовые и теоретико-психологические основы проведения опросов с использованием полиграфа в Национальной полиции Украины. Анализируются теория и практика осуществления полиграфных исследований в нашей стране и за рубежом. В статтє намечены направления совершенствования полиграфных опросов, касающиеся разработки законодательной и нормативно-правовой базы применения полиграфа, а также психологического обоснования и стандартизации методик полиграфного обследования.

Ключевые слова: полиграф, правовые и психологические аспекты, Министерство внутренних дел, Национальная полиция, опрос, психологический стимул, психофизиологическая реакция.

Поліграф – це спеціальний комп'ютерний технічний засіб, що здійснює реєстрацію змін психофізіологічних реакцій людини, які є результатом психологічних процесів – реакцій на пред'явлення їй психологічних стимулів. Поліграф широко використовується із середини ХХ сторіччя в розвинених країнах світу, практика застосування приладу свідчить про те, що він надає можливість отримання від людини інформації, яку іншим шляхом дуже складно виявити. За останні роки успішно розвиваються такі напрями використання поліграфа, як відбір кадрів у професіях підвищеного ризику, а також розкриття і розслідування злочинів. Результати поліграфних обстежень персоналу в багатьох країнах Європи свідчать про їх високу ефективність у профілактиці злочинних проявів, службових порушень та девіацій поведінки. На сьогодні поліграф застосовується приблизно у 70 країнах, у тому числі в правоохоронних структурах США, Туреччини, Ізраїлю, Росії, Білорусі, Молдови, Литви, Польщі тощо. Проте в Україні поліграф не знайшов широкого застосування, що пояснюється низкою причин об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Метою статті є розкриття психологічних і правових умов підвищення ефективності використання поліграфних опитувань у Національній поліції України.

Початком розвитку поліграфних досліджень в Україні можна вважати 1999 рік, коли група з п'яти викладачів і науковців системи МВС України пройшла перепідготовку в Академії юридичної психофізіології (м. Ларго, США) за спеціальністю “екзаменатор поліграфа”. У травні 1999 р. в Національній академії внутрішніх справ України проведений круглий стіл на тему “Проблеми і напрямки впровадження поліграфа у практичну діяльність органів внутрішніх справ України” за участю представників МВС, Служби безпеки і Міністерства оборони України, українських та російських поліграфологів-практиків. З цього моменту почали проводитись наукові дослідження з проблематики поліграфних опитувань, питанням науково-психологічного і правового забезпечення використання поліграфа присвятили праці українські та зарубіжні науковці В.І. Барко, С.К. Делікатний, Ж.Ю. Половнікова, Т.Р. Морозова, Д.А. Мовчан, О.І. Мотлях, О.А. Назаров, О.В. Шаповалов, В.А. Варламов, Р. Лурія, К. Бакстер, Дж. Рейд та інші [1–11]. У 2002 р. підтверджено ефективність використання поліграфів як у роботі з персоналом, так і в процесі розкриття та розслідування злочинів, розпочалось широке впровадження поліграфних технологій у систему МВС України. У 2004 році наказом МВС від 28 липня № 842 затверджено “Інструкцію щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України”, яка й сьогодні визначає порядок проведення поліграфних опитувань в МВС [9]. Питання застосування поліграфа в роботі з кадрами набуло певного прогресу при відборі в органи Національної поліції. Закон України “Про Національну поліцію”, передбачає, що кандидати, які виявили бажання проходити службу в поліції, можуть за згодою проходити тестування на поліграфі.

Дослідження дозволило сформулювати сучасні концептуальні засади проведення поліграфних опитувань і визначити напрями їх вдосконалення. Нині практика використання інструментальної детекції неправди правоохоронцями України проходить черговий етап розвитку. Сьогодні з цією метою використовується комп'ютерний поліграф – технічний багатоканальний реєстратор психофізіологічних реакцій особи гласного використання, який дозволяє виявляти і фіксувати психофізіологічні реакції на певні стимули за рахунок перетворення психофізіологічних показників активності з аналогових сигналів у цифрові, що відображаються у вигляді кривих на поліграмах.

На сьогодні правовими підставами для використання комп'ютерних поліграфів правоохоронцями можна вважати документи, до яких належать: частина 1 статті 28 Конституції України; частина 2 статті 50 Закону України “Про Національну поліцію”; статті 26, 40 Кодексу законів про працю України; частини 3, 4 статті 7 і частина 1 статті 10 Закону України “Про судову експертизу”; Інструкція про застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України, затверджена наказом МВС від 28.07.2004 № 842 зі змінами 2013 року; Інструкція про порядок проведення атестування поліцейських, затверджена наказом МВС України від 17.11.2015 № 1465 (пункти 13, 15) тощо.

Процедура опитування має передбачати дотримання *загальних принципів*, а саме: добровільності, правомірності, неупередженості, комплексності та всебічного забезпечення прав людини [5; 6; 10].

Використання поліграфа можливе також за призначенням органів досудового слідства та судової експертизи. Так, *при проведенні судової експертизи* для експерта-поліграфолога є обов'язковим неухильне дотримання частини 2 статті 28

Конституції України (добровільної згоди на проходження цієї експертизи), а так само виконання вимог статей частини 4 статті 7, 9, 10 Закону України “Про судову експертизу”. Крім цього, згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8 “Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах” визначення способу, методу, а також технічних засобів, необхідних при проведенні експертизи, належить до компетенції експерта, а тому відсутність судової методики проведення психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа не є перешкодою у використанні експертом поліграфологічних тестів, які будуть відібрані ним з урахуванням специфіки і конкретних запитань, поставлених перед експертизою [10].

Ще одним нормативним документом, який регламентує діяльність, пов'язану з проведенням судової експертизи з використанням поліграфа, є наказ Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5 “Про внесення змін у наказ Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5”, щодо внесення змін у Науково-методичні рекомендації з питань підготовки і призначення судових експертів і експертних досліджень, які були доповнені новим пунктом 6.8 у розділі VI “Психологічна експертиза”, а саме: з метою одержання орієнтовної інформації можуть проводитися опитування із застосуванням технічного засобу комп'ютерного поліграфа (п. 6.8.).

Предметом опитування з використанням поліграфа є одержання орієнтовної інформації відносно: ступеня ймовірності повідомленої опитуваною особою інформації; повноти наданої опитуваною особою інформації; джерел отриманої опитуваною особою інформації; уявлень опитуваної особи про певну подію; іншої орієнтовної інформації, необхідної для конструювання версій розслідування певних подій (п. 6.8.1.). Такі опитування можуть проводитися тільки за наявності письмової згоди особи, яка буде проходити опитування (п. 6.8.2.).

Наразі надзвичайно гостро постають питання вдосконалення організаційних, правових і психологічних засад проведення поліграфічних досліджень у нашій державі. Восени 2016 року на розгляд Комітету Верховної Ради України з прав людини, національних меншин і міжнародних відносин було представлено проекти двох законів: “Про захист прав осіб, які проходять опитування на поліграфі” (внесений народним депутатом України А.А. Тетеруком) [7] та “Про поліграфологічну діяльність” (внесений народним депутатом України А.В. Журжієм) [8].

Аналіз теорії та практики законодавчого регулювання поліграфічних досліджень у зарубіжних країнах свідчить про те, що в багатьох розвинутих країнах діють відповідні федеральні закони. Наприклад, у США з 1988 року діє закон “Про захист службовців від поліграфічних обстежень”, який встановив основні напрями застосування поліграфічного методу і запровадив обмеження на його використання у сфері приватного підприємництва, при прийомі на роботу в державні установи, а також стосовно працюючого персоналу. Законодавчо і нормативно закріплено проведення поліграфічних досліджень у Канаді, Ізраїлі, Угорщині, Болгарії, Чеській Республіці, Македонії, Сербії, Литві, Молдові, Туреччині, Казахстані, Китаї, Росії, Японії, Індії, багатьох країнах Латинської Америки тощо. Нещодавно (за нашою участю) розроблено проект інструкції, яка регламентує використання поліграфа в Державному бюро розслідувань України.

У Пояснювальній записці до проекту закону України “Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі” зазначається, що метою законопроекту є захист прав осіб, які проходять опитування на поліграфі. Для цього пропонується врегулювати на законодавчому рівні відносини, що виникають.

Проект складається із семи розділів (загальні положення; права і обов'язки осіб, що проходять опитування на поліграфі та їх захист; повноваження замовника при проведенні опитувань осіб на поліграфі; засади та принципи діяльності поліграфолога при проведенні опитування осіб на поліграфі; організація проведення опитування осіб на поліграфі; оформлення результатів опитувань осіб на поліграфі, їх використання та зберігання; прикінцеві положення) [7].

Як бачимо, назва законопроекту не повною мірою відповідає його змісту, адже останній є значно ширшим: наприклад, у статті 2 розглядається законодавство України, яке регулює відносини у сфері проведення психофізіологічного опитування осіб на поліграфі; у статті 6 – повноваження ініціатора при проведенні опитувань осіб на поліграфі; у статтях 7 і 8 – засади, межі та принципи діяльності поліграфолога; у статті 9 – види, умови та вимоги до процедури обстеження та ін. Таким чином, у проекті йдеться не лише про захист прав осіб, а й про загальноправові засади використання поліграфічних опитувань взагалі, тож його назву варто скоригувати.

Щодо власне змістовного наповнення законопроекту, слід вказати, що значна кількість статей має декларативний характер, їх положення не розкривають його змісту та мети. Наприклад, у приписах: частини 1 статті 4 законопроекту йдеться про те, що захист прав осіб, які проходять опитування (обстеження) на поліграфі “забезпечується об'єктивністю висновку поліграфолога і досягається шляхом дотримання ним законних прав та інтересів людини і громадянина та методичних норм і вимог до процедури проведення тестування із роз'ясненням особі правил її поведінки під час проведення обстеження”; частини 2 статті 4 законопроекту зазначається, що “процедура проведення опитування осіб на поліграфі зобов'язана відповідати етичним стандартам суспільства та вимогам законодавства України” тощо.

Як бачимо, реальні механізми захисту прав осіб в законопроекті не прописані. Також у законопроекті майже не врегульовується правовий статус поліграфолога. Залишається незрозумілим, яку саме вищу освіту (юридичну, медичну, технічну тощо) необхідно, щоб мав фахівець; чи належить його діяльність до одного з видів господарської діяльності; чи підлягає вона ліцензуванню; чи поширюються на поліграфолога обмеження, передбачені Законом України “Про запобігання корупції”; яким чином та у якому розмірі здійснюється оплата праці та соціальний захист поліграфологів тощо. Окрім цього, у частині 2 статті 1 законопроекту зазначається, що дослідження на поліграфі здійснюється в питаннях, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю, досудовим та судовим провадженням у кримінальному, цивільному, адміністративному, господарському та іншому судочинстві України; за результатами дослідження особи на поліграфі видається експертний висновок. Проте нормативними документами Міністерства юстиції, які визначають порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень, експертний висновок поліграфолога не передбачений. Отже, для набуття поліграфологом статусу атестованого судового експерта необхідно внести відповідні зміни до “Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень” (затверджена наказом Міністерства юстиції України від 10.1998 № 53/5).

Проект закону “Про поліграфологічну діяльність” структурно нагадує попередній, він містить загальні положення з визначенням термінів і понять, правових основ та принципів застосування поліграфу; розділи, присвячені самоврядуванню поліграфологів; питанням набуття права на здійснення поліграфологічної

діяльності, порядку проведення психофізіологічного опитування з використанням поліграфа, прав і обов'язків осіб, що проходять опитування, та прав і обов'язків поліграфолога, оформлення результатів опитувань із використанням поліграфа та дисциплінарної відповідальності поліграфологів [8]. Проте досить сумнівною виглядає пропозиція у статтях 7–11 Проекту щодо створення розгалуженої системи організаційних форм самоврядування поліграфологів України, таких як Національна асоціація поліграфологів, з'їзд, рада з регіональними підрозділами, ревізійна комісія тощо. Сумніви у доцільності цих положень проекту, насамперед зумовлені тим, що на відміну від органів суддівського чи адвокатського самоврядування передбачені у проекті органи самоврядування поліграфологів не уповноважені здійснювати так звані “квазідержавні” функції, якими є, у тому числі, висування кандидатів у вищі державні органи (наприклад, з'їзд адвокатів України обирає трьох членів Вищої ради юстиції, Рада суддів України обирає та звільняє Голову Державної судової адміністрації України та його заступників).

Очевидно, що без врегулювання зазначених вище питань досягти цілей законопроектів, про які йдеться у Пояснювальній записці до них, буде дуже складно. У частині першій статті 15 законопроекту йдеться про те, що для отримання сертифіката поліграфолога необхідно скласти кваліфікаційний іспит, повноваження щодо проведення якого покладаються на Раду поліграфологів або її регіональні підрозділи (частина 7 статті 15). Подібна централізація в питаннях допуску до оволодіння професією може призвести до корупційних ризиків у справі отримання сертифіката, обмеження доступу до професії поліграфолога. Також хотілося б наголосити на тому, що задекларований у пункті 1 частини 1 статті 3 принцип добровільності проходження опитування на поліграфі не узгоджується з приписами щодо обов'язковості проходження такої перевірки для деяких категорій громадян (йдеться про зміни, які пропонується у проекті до статті 50 Закону України “Про Національну поліцію”, до статей 19, 43 Закону України “Про прокуратуру” тощо); у проекті навіть пропонується притягнення до дисциплінарної відповідальності за відмову проходження дослідження.

Таким чином, підвищення ефективності правоохоронної діяльності в Україні потребує вдосконалення її нормативно-правового забезпечення, зокрема правової регламентації застосування правоохоронцями поліграфних опитувань. Проте більш глибокий аналіз змісту пропонованих у законопроектах статей свідчить про необхідність суттєвого їх доопрацювання в напрямі забезпечення відповідності назви законопроектів їх змісту, усунення декларативності деяких положень.

Нормативно-правове забезпечення використання поліграфних досліджень правоохоронними органами потребує вдосконалення. Постає необхідність законодавчого закріплення питань, пов'язаних із використанням в Україні поліграфа, особливо це стосується правових основ проведення поліграфних досліджень, його принципів, прав і обов'язків осіб, які проходять опитування на поліграфі, засад та принципів діяльності поліграфолога, організації проведення опитувань, оформлення та зберігання його результатів, юридичної відповідальності поліграфологів тощо. Потреби практики висувають вимогу щодо прийняття Закону України “Про організаційно-правові засади досліджень з використанням поліграфа”.

Назріло також питання законодавчого забезпечення *використання поліграфа при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень*, яке доцільно розглядати крізь призму комплексного дослідження проблем, пов'язаних із застосуванням технічних засобів виявлення, фіксації, вилучення, дослідження і використання слідів і речових доказів, вивчення позитивного досвіду правоохоронних

органів інших держав, розробки пропозицій щодо унормування порядку і умов використання цих методів, їх впровадження в діяльність правоохоронних органів України.

При розробці нормативних документів важливо врахувати, що відомості, отримані при проведенні поліграфного опитування, мають орієнтовний характер і потребують обов'язкової перевірки іншими слідчими заходами, жодне опитування не має доказового значення, а потребує перевірки разом з іншими матеріалами, зібраними по кримінальному провадженню. Отже, доцільним є внесення відповідних змін до законів України “Про оперативно-розшукову діяльність”, “Про запобігання корупції”, до Кримінального процесуального кодексу України та деяких відомчих нормативно-правових актів.

Потребують істотного вдосконалення також психологічні та методичні засади проведення поліграфних опитувань. Доцільно розробити стандартизовані опитувальники для проведення правоохоронцями кадрових перевірок різної предметної спрямованості, а також стандартизовані опитувальники для розкриття і розслідування типових видів злочинів – вбивств, терористичних актів, крадіжок, пограбувань, зґвалтувань, наркоторгівлі, торгівлі людьми, випадків хуліганства, шахрайства, підробки грошей тощо.

На наш погляд, вбачається два напрями вдосконалення застосування поліграфа в правоохоронних органах, а саме: розробка психологічних механізмів проведення поліграфних перевірок; запровадження нової законодавчої та нормативної бази. Для широкого впровадження поліграфних технологій у діяльність правоохоронної системи держави, насамперед, важливо розвивати психологічний напрям. Так, доцільно запровадити єдині вимоги до психологічного забезпечення проведення поліграфних опитувань, це стосується розробки стандартизованих валідних поліграфних опитувальників (тестів), які б затверджувалися на рівні Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України (а також інших правоохоронних органів) і були б рекомендовані для використання при проведенні конкурсу на службу до поліції (та інших правоохоронних органів). При цьому доцільно орієнтуватися на зарубіжний досвід застосування поліграфа в різних державних і недержавних організаціях і уникати тих помилок, які раніше були допущені. З огляду на зазначене, при впровадженні поліграфних технологій у правоохоронну систему України доцільно розробити і чітко визначити психологічні умови проведення кожного з етапів поліграфних опитувань: попередньої бесіди з обстежуваним (передтестової бесіди); власне опитування на поліграфі (тривалість тесту, кількість запитань, їх формулювання, можливість повторного опитування); післятестової бесіди (післятесту).

Ураховуючи досвід зарубіжних країн, вбачається низка чинників, що стримують широке впровадження поліграфного методу в діяльність МВС України, а саме: відсутність державної програми впровадження поліграфа у правоохоронну сферу; недостатність нормативно-правового забезпечення, яке б регулювало праввідносини щодо механізму використання поліграфа; відсутність програми практичного обміну досвідом з провідними європейськими державами щодо застосування поліграфа; уповільнений розвиток вітчизняних науково-технічних, науково-практичних і методичних рекомендацій за зазначеним напрямом; невідпрацьованість механізму державної підготовки спеціалістів-поліграфологів; відсутність вітчизняного інституту підготовки експертів-поліграфологів тощо. Тому важливо передбачити вирішення деяких організаційно-психологічних питань, зокрема щодо створення координаційно-аналітичного центру із застосування поліграфних

технологій; розробки ефективної системи відбору кандидатів для навчання роботі з поліграфом, а також організації підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації поліграфологів; проведення відомчими науково-дослідними установами досліджень щодо актуальних питань використання та впровадження поліграфічних технологій у діяльність поліції та інших правоохоронних органів; затвердження порядку сертифікації поліграфної апаратури, дозволу на її ввезення та застосування на території України; здійснення моніторингу та аналізу позитивного досвіду правоохоронних структур зарубіжних країн з питань практики використання поліграфічних технологій, запровадження практики проведення на базі навчальних закладів міжнародних науково-практичних конференцій з питань теорії та практики використання поліграфічних технологій у правоохоронних відомствах.

На сьогодні для розвитку методу поліграфічних обстежень необхідно науково обґрунтоване включення поліграфа в систему методів і засобів вітчизняної юридичної психології, що стане поштовхом до початку масштабного використання приладів у боротьбі зі злочинністю, в кадровій роботі, а також для подальшого вдосконалення застосування поліграфа на території України. Можна зробити висновок про те, що серед наявних та доступних для правоохоронної системи України інноваційних технологій поліграф є одним з найбільш перспективних та ефективних психологічних засобів вирішення актуальних питань, які стосуються кадрового забезпечення правоохоронних органів, а також особливостей розкриття та розслідування злочинів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41 (9 жовтня). С. 1970. Ст. 379.
2. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Профессионализм и лидерство. Харьков: ТИТУЛ, 2006. 578 с.
3. Барко В.І., Клименко І.В., Криволапчук В.О. Профилактика адиктивной поведінки у працівників ОВС України: навч. посібник. Київ: НАВС, 2009. 52 с.
4. Литвинова Г.А. Социально-психологическое обеспечение деятельности полиции Баварии (Германия). Юридическая психология. 2010. № 3. С. 32–36.
5. Свон Р.Д. Эффективность правоохранительной деятельности и ее кадровое обеспечение в США и России. СПб.: Алетейя, 2000. 296 с.
6. Чарльз М.Т. Современное состояние и перспективы профессиональной подготовки сотрудников полиции (милиции) США и России. С.-Пб: Алетейя, 2000. 268 с.
7. Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі: проект закону України, реєстр. № 4094, внесений народним депутатом України Тетеруком А.А. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=58203 (дата звернення: 27.10.2018).
8. Про поліграфічну діяльність: проект закону України, реєстр. № 4094-1, внесений народним депутатом України Журжієм А.В. URL: (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58326) (дата звернення: 28.10.2018).
9. Про подальший розвиток служби психологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ Україною: наказ МВС від 28.07.2004 № 842 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства внутрішніх справ від 08.07.2013 № 652 (з1311-13)).
10. Мотлях О.І. Нормативно-правове регулювання використання поліграфа правоохоронними органами зарубіжних країн. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. Серія: Право та державне управління. 2011. № 4.
11. Назаров О.А. Сучасні тенденції щодо підготовки законопроектів в Україні про захист прав осіб, які проходять дослідження на поліграфі. Наука і правоохорона. 2015. № 1(27). С. 305–311.
12. Corruption Perceptions Index 2018. URL: <http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/> (дата звернення: 28.10.2018).

REFERENCES

1. Pro Natsionalnu politsiiu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. “About the National Police”: Law of Ukraine dated 07.07.2015 No 580-VIII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine”. 2015. No 40–41 (October 9). P. 1970. Art. 379 [in Ukrainian].
2. *Bandurka, A.M., Bocharova, S.P., Zemlianskaia, Y.V.* (2006) Professionalizm i liderstvo. “Professionalism and Leadership”. Kharkov: TITLE. 578 p. [in Russian].
3. *Barko, V.I., Klymenko, I.V., Kryvolapchuk, V.O.* (2009) Profilaktyka adyktivnoi povedinky u pratsivnykiv OVS Ukrainy. “Prevention of Addictive Behavior among Officers of the Ukrainian Internal Affairs Ministry”: textbook. Kyiv: NAS. 52 p. [in Ukrainian].
4. *Lytvynova, H.A.* (2010) Sotsyalno-psykhologhycheskoe obespechenye deiatelnosti politysyy Bavaryy (Hermanyia). Yurydycheskaia psykhohohyia. “Socio-Psychological Support of the Police of Bavaria (Germany)”. Legal Psychology 3, 32–36 [in Russian].
5. *Svon, R.D.* (2000) Effektyvnost pravookhranytelnoi deiatelnosti y ee kadrovoe obespechenye v SSHa y Rossyy. “The Effectiveness of Law Enforcement and Its Staffing in the United States and Russia”. SPb: Aletheia. 296 p. [in Russian].
6. *Charlz, M.T.* (2000) Sovremennoye sostoyaniye i perspektivy professional’noy podgotovki sotrudnikov politsii (militsii) SSHa i Rossii. “The Current State and Prospects of Professional Training of Police Officers (militia) of the USA and Russia”. SPb: Aletheia. 268 p. [in Russian].
7. On Protection of the Rights of Persons Who Are Interviewed (Research) on a Polygraph: Draft Law of Ukraine No 4094, submitted by the People’s Deputy of Ukraine Teteruk A.A. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=58203 (Date of Application: 27.10.2018) [in Ukrainian].
8. “On Printing Activity”: Draft Law of Ukraine No 4094-1, introduced by the People’s Deputy of Ukraine, A.V. Zhurzhiiy”. URL: (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58326) (Date of Application: 28.10.2018) [in Ukrainian].
9. Pro podalshyy rozvytok sluzhby psykhohohichnoho zabezpechennya operatyvno-sluzhbovoyi diyalnosti orhaniv vnutrishnykh sprav Ukrainym: nakaz MVS vid 28.07.2004 № 842. “On the Further Development of Internal Affairs by Ukraine”: the Order of the Ministry of Internal Affairs of 28.07.2004 No 842 (as amended in accordance with the Decree of the Ministry of Internal Affairs No 652 (z1311-13) dated 08.07.2013) [in Ukrainian].
10. *Motliakh, O.I.* (2011) Normatyvno-pravove rehuliuвання vykorystannia polihrafa pravookhoronnymy orhanamy zarubizhnykh krain. “Normative and Legal Regulation of the Use of a Polygraph by Law Enforcement Agencies of Foreign Countries”. Herald of the Academy of Labor and Social Relations of the Federation of Trade Unions of Ukraine. Series: Law and Public Administration. No 4 [in Ukrainian].
11. *Nazarov, O.A.* (2015) Suchasni tendentsii shchodo pidhotovky zakonoproektu v Ukraini pro zakhyst prav osib, yaki prokhodiat doslidzhennia na polihrafi. “Contemporary trends/Tendencies in Drafting the Law in Ukraine on the Protection of the Rights of Persons Undergoing Research on a Polygraph”. Nauka i Pravoohorona No 1 (27), 305–311 pp. [in Ukrainian].
12. Corruption Perceptions Index 2018. URL: <http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/> (Date of Application: 28.10.2018) [in English].

UDC 159.922

V.P. Ostapovych,
Candidate of Juridical Sciences, Head of the Laboratory, State
Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine, ORCID ID
0000-0002-9186-0801

**LEGAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE USE OF
POLYGRAPHIC INQUIRIES IN THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE**

Paper is devoted to the study of legal, theoretical and psychological aspects of organizing and conducting surveys by use of a polygraph in the system of the National Police of Ukraine. The theory and practice of carrying out polygraph research in our country are analyzed, the expediency of use of the best practices of foreign countries

in this issue is emphasized. It is advisable to develop standardized questionnaires for law enforcement officers to carry out human resources control of various subject areas, as well as standardized questionnaires for the disclosure and investigation of typical crimes such as murder, terrorist acts, theft, robbery, rape, drug trafficking, human trafficking, cases of hooliganism, fraud, counterfeiting, etc. It is advisable to develop standardized questionnaires for law enforcement officers to carry out human resources checks of various substantive directions, as well as standardized questionnaires for the disclosure and investigation of typical crimes such as murder, terrorist acts, theft, robbery, rape, drug trafficking, human trafficking, cases of hooliganism, fraud, counterfeiting of money, etc. According to the author, there are two main directions of an improvement of the use of a polygraph in law enforcement agencies, in particular: development of psychological mechanisms for polygraph examinations and the introduction of a new legislative and regulatory framework.

For the wide introduction of polygraph technologies into the activity of the law-enforcement system of the state it is mainly important to develop a psychological direction. Thus, it is advisable to introduce uniform requirements for psychological procuring for conducting polygraph inquiries, this concerns the development of standardized valid polygraph questionnaires (tests) that would be approved at the level of the Department of Personnel Support of the National Police of Ukraine and would be recommended for use in conducting a competition for service in the police.

Paper outlines the directions of an improvement of the legal and psychological aspects of using polygraph surveys of law enforcement officers, in particular, regarding the development of the legislative and regulatory framework for the use of a polygraph in the National Police, psychological substantiation and standardization of polygraph examinations, the identification of psychological conditions for conducting pretest conversation, demeanor with the surveyed, the formulation of questions, the identification of counteraction to the interrogation, the visual features of false information, etc.

Keywords: polygraph, legal and psychological aspects, Ministry of Internal Affairs, National Police, poll, psychological stimulus, psychophysiological reaction.

Отримано: 30.11.2018